

УДК 712.4(477.87)

РОГОВСЬКИЙ С.В., канд. с.-г. наук

КОЦЮБА М. В.

Білоцерківський національний аграрний університет, м. Біла Церква, Україна

РЕКОНСТРУКЦІЯ ЗЕЛЕНИХ НАСАДЖЕНЬ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ: МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРИНЦИПИ ТА ПІДХОДИ

На основі аналізу урбоекологічних та фітоценотичних умов за підсумками інвентаризації насаджень на території Чернівецького національного університету запропонована концепція реконструкції насаджень, яка спирається на історичну стилістику насаджень та задум авторів проєкту. Разом з тим запропоновано зберегти найбільш цінні дерева, які не закривають будівлю, що є пам'яткою архітектури та підкреслюють її вік.

Ключові слова: бордюри, дерева, пам'ятка архітектури, збереження, ландшафт, реконструкція, стиль.

Rogovskyi S.V., Kotsyuba M.V. Reconstruction of green areas of Chernivtsi University: methodological principles and approaches

Based on the analysis of urboecological and phytocenotic conditions, based on the results of the inventory of plantations on the territory of the Chernivtsi National University, the concept of reconstruction of plantations is proposed, which is based on the historical stylistics of plantations and the idea of the authors of the project. At the same time, it is proposed to preserve the most valuable trees that do not cover the building, which is an architectural monument and emphasizes its age.

Keywords: curbs, trees, architectural monument, conservation, landscape, reconstruction, style.

Реконструкція садово-паркових об'єктів складний і відповідальний процес як на стадії розробки проєкту, так і вході його реалізації. Особливі складнощі виникають коли об'єкт має охоронний статус тобто є пам'яткою природи чи садово-паркового мистецтва. Територія Чернівецького університету є пам'яток архітектури, яка занесена до охоронного списку ЮНЕСКО, що збільшує відповідальність проєктувальника пізніше час розробки проєкту реконструкції насаджень на цій території. Розробка методологічних принципів до реконструкції насаджень біля архітектурної пам'ятки, яким є університет є актуальним завданням.

Слід відмітити, що в науковій літературі та світовій практиці не має чітко визначених канонів до реконструкції насаджень на території біля пам'ятників архітектури. У ряді випадків під час реконструкції насаджень намагаються відновити первинний вигляд насаджень створених під час будівництва архітектурної споруди, іноді намагаються зберегти найбільш цінні старовірові насадження, що сформувалися за певний проміжок часу та доповнити їх новими рослинами. Проте у будь-якому випадку під час розробки проєкту реконструкції ретельно вивчають історичні документи: плани, списки рослин, а за їх відсутності історичні фотографії, рисунки тощо, щоб зрозуміти, який вигляд мав об'єкт на момент створення, як його бачили автори проєкту. Часто дослідження історичних аспектів дозволяє знайти правильне візуальне рішення то спрощує пошук рослинних форм, які зможуть забезпечити його реалізацію.

Важливо також відслідкувати як змінювались насадження з часом і як ці зміни вплинули на сприйняття архітектурної пам'ятки архітектури, адже дерева, розростаючись можуть закривати архітектурну будівлю та не давати змоги

повністю її оглядати, впливати на масштабність та архітектурну досконалість будівлі. Зазвичай за систематичного і якісного догляду насадженнями дерева доповнюють і збагачують ландшафт та підкреслюють естетичну довершеність архітектурного творіння, проте якщо догляд тривалий час не здійснювався або проводився некваліфіковано може виникнути дисгармонія між архітектурною спорудою та рослинністю, що її оточує. Якщо архітектурна споруда з часом майже не змінюється, то рослинність, особливо деревна, є динамічним елементом, що залежить від комплексу факторів: кліматичних, ґрунтових, біотичних, антропогенних. Ось чому важливо вивчити та оцінити реальний склад та стан дендрофлори на території об'єкту реконструкції та нанести на план рослини, враховуючи їх розміри, санітарний стан та естетичну цінність. Проводити ландшафтну таксацію та інвентаризацію мають досвідчені фахівці-дендрологи, використовуючи дані попереднього геодезичного знімання. Отримані таким чином результати дають можливість за допомогою комп'ютерної програми Auto Cad рознести дерева, що мають високу цінність і малоцінні по різних прошарках та візуалізувати якісні параметри насаджень на плані. З одного боку зрозуміло які дерева підлягають безумовному видаленню, а які варто зберегти і використати в майбутніх композиціях.

Під час підготовки проекту реконструкції насаджень на території Чернівецького університету, ми намагалися максимально повно вивчити історичні особливості створення та трансформації зелених насаджень. Вивчали архівні матеріали, історичні фотографії і навіть картини художників. Встановлено, що на момент будівництва палацу архієпископа буковинського, який згодом передали університету, територія була озеленена в регулярному стилі, що підтверджують зображення того часу (рис.1.).

Рис.1. Внутрішній двір Чернівецького університету на початку ХХ століття.

З часом у зв'язку із розростанням дерев ранішній вигляд внутрішнього двору змінився (рис.2), що вплинуло на сприйняття архітектурної пам'ятки.

Рис. 2. Сучасний вигляд внутрішнього двору Чернівецького університету ім. Ю. Федьковича.

Очевидно, що за авторським задумом у внутрішньому дворі мав існувати партерний газон, розбитий на квадрати бордюром із самшиту, а кути квадратів мали підкреслювати порівняно невисокі хвойні рослини наприклад *Pscea glauca* 'Copica' або формовані екземпляри *Thuja occidentalis* 'Columna'. Решта рослин на цій території є зайвими.

Головний вхід до університету був задуманий також в регулярному стилі і підкреслювався алеєю дерев з кулястою формою крони. Спроба відновити принаймні цю алею була здійснена в кінці минулого століття, коли вздовж центрального входу були висаджені дерева *Robinia pseudoacacia* 'Umbaculsfera'.

Рис. 3. Головний вхід до університету на початку 90-х років минулого століття.

Нині частина цих дерев загинула, частина втратила декоративність, а ті що залишилися закрили будівлю і суттєво звузили алею (рис.4.).

Рис. 4. Сучасний вигляд алеї, що веде до головного входу.

У ході інвентаризації виявилось, що на території перед університетом висаджено цілий ряд дерев, які нині розрослися і спотворюють та закривають будівлю, що є пам'ятником архітектури, проте їх видалення є досить складною справою, адже це здорові дерева, що потребує цілого ряду погоджень.

Таким чином, охоронний статус пам'ятки архітектури, що занесена до пам'яток, що мають охоронний статус світової культурної спадщини, вимагає збереження ландшафту максимально наближеного до первинного задуму архітектора автора проєкту. А з іншого тривала експлуатація насаджень в радянські часи та і в останні десятиліття без реалізації заходів зі стримування росту рослин і формування регулярного ландшафту призвели до формування насаджень, які не відповідають стилю будівлі і погіршують її візуальне сприйняття.

Виходячи з вище сказаного, під час розробки проєкту реконструкції насаджень ми пропонуємо дотримуватися історичного принципу і відновити вигляд насаджень у внутрішньому дворі та перед центральним входом близьким до задуму архітекторів та розкрити зовнішній вигляд унікального палацу, що віднесений до пам'яток культури, охоронного списку ЮНЕСКО.

Найбільш цінні і декоративні дерева на площі перед університетом мають бути збережені, якщо вони не закриватимуть саму будівлю. Відновленню підлягають бордюри із самшиту та газони. Посадка нових рослин має сприяти відновленню первинного образу ландшафту.

Список літератури

1. Чернівецький національний університет ім. Юрія Федьковича <https://uk.wikipedia.org/wiki/>
2. Чернівецький університет (1875): історія створення, основні напрями діяльності в контексті суспільно-політичних, соціально-економічних, культурологічних і педагогічних чинників <https://infopedia.su/14x13158.html/>.
3. Дудін Р.Б., Роговський С.В, Крупа Н.М. Консервація, реставрація та реконструкція садово-паркових об'єктів. – Львів: Новий світ 2000, 2021.- 258 с.